

פרטיכל מס' 3/8

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', י"ג בחשוון תשי"א - 24.10.50

נוכחים חברי הועדה:

- היו"ר ד.צ. פנקס
- י. אפרתי
- י. בדר
- א. בן-אליעזר
- א. ברנר
- א.ס. גניחובסקי
- ש. דיין
- א. הרצפלד
- א. חושי
- פ. נפתלי
- ט. סנה
- י. דוקח

- ש. ספינק - מטעם האוצר
- ט. אילון - מזכיר ועדת הכספים

טוזמנים:

- ד. הורוביץ - המנהל הכללי של משרד האוצר
- ש. זגני - מטעם האוצר

- מר לנדו - המנהל הכללי של משרד הסעד
- גב' הופרט - מטעם משרד הסעד
- ד"ר יוסטפלד - מטעם משרד הסעד

- ד"ר בן-יהודה - מנהל אגף החנוך
- במשרד החנוך, והתרבות.

הישיבה נפתחה בשעה 09.00.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני פותח את הישיבה. בקדיש עכשיו שעה אחת לדרישה שהוגשה ע"י משרד הסעד; את הדו"ח בכתב, וראי ראיתם אתמול. ישבה פעם ועדת טסנה, בראשותו של דיין, והיא הסליחה על רבע סיליון ל"י בערך לשמונה חדשים. הדרישה הזו לא נתקיימה במלואה, אבל במשך 3 החודשים האחרונים שילם האוצר עד לחשבון עוד 30.000 ל"י לחוש לתקציב הסעד.

עלי לציין כי אין זה מקובל ביותר אצלנו לקבל משלחות של משרדים שונים; אנו, בדרך כלל, נצטרך לנהוג כך, שנקבל מוסחים או משלחות של משרדים שונים רק בוועדות משנה ולא במליאת הועדה. אולם, הטעם היה לחץ מיוחד ספר דיין, שראה את העניין כרחוק ביותר, ומשום כך נענית לו, מבלי לקבוע ע"י כך תקדים.

מר לנדו:

בעצם, ניסחנו את תביעותינו בכתב, ואני הושב שהמטפדים מדברים בעומ. אבל אם הוזכר כאן ששטרד הסעד קבל כבר מהאוצר 30 אלף ל"י לחדש, הרי מחובתי להזכיר ששכום זה נועד לטען 56 מעברות שהוקמו אז, בעוד שתביעותינו היום מכוונות בעיקר למעברות החודשות, בהן ישוכנו במשך החודש עוד 14 אלף משפחות, המהוות בערך 50.000 נפש. ועוד דבר, אנו עומדים כבר בתחילת החורף ויהיה צורך, כאשר סטרנו גם בתזכיר, לטנות מספר די גדול של הילדים מן הסחנות ולסדרם במשפחות ובמוסדות. הפיננסי הזה, אם יוצא לפועל, ובזמן, יעלה יותר מ-50.000 ל"י לחדש. אנו מסערים שסטר הילדים הספונים יגיע ל-8.000, ורק בשביל הפיננסי שלהם יהיה צורך ב-300.000 ל"י לארבעת החודשים הבאים, לא החל מנובמבר, כי אם חדשי החורף: דצמבר, ינואר, פברואר ומרץ; זה מה שנוגע לפיננסי הילדים.

יודע, ודאי, לכולכם כי בין משתכני המעברות ישנו מספר די ניכר של סקרים סוציאליים. אפילו אם אפשר יהיה למצוא מעטקה מלאה לכל שוכני המעברות, ישארו בערך 30% חולים ותשושים, הנמצאים אמנם במחנות, לרוב אצל משפחותיהם, אולם אין למשפחות כל אפשרות לכלכל אותם, כי שכר העבודה במעברות הוא לגמרי לא גבוה.

יהיה צורך במסד כללי לחולים ולתשושים וגם לעולים ^{מסובלים} במובילים בקשר עם עבודתם; גם למסד זה אנחנו דורשים סכום די ניכר.

נוסף על כך, כמעט כל אוכלוסיית המעברות אינה לבושה כראוי ויהיה הכרח לבוא לעזרתם; אתם יודעים באיזה מקומות נמצאות המעברות ומה תנאי חייהם שם, ואינני צריך להרחיב את הדיבור.

נוסף על כל אלה, יהיה צורך באנשים אשר יעשו את כל העבודה הזו. אני מטיל ספק בדבר, אם נצליח לגייס אנשים שתאימים ובמספר מספיק למשימה זו; אם נצליח לגייס 100 עובדים סוציאליים, יהיה לנו צורך בתקציב של 25 אלף ל"י ל-4 חרשי החורף.

עלי לציין, כי התביעות שהגשנו הן מינימליות, ועל יחשוב משהו שבטכונים אלה אפשר יהיה לעשות עבודה מלאה, שאותה יש צורך לעשות; אבל בהתחשב במצב, לא יכלנו לבוא בתביעות גדולות יותר והסתפקנו בתביעות המינימליות, כדי לטפק את הצרכים הסוציאליים המינימליים במעברות ובמחנות.

לבטוח ברצוני לומר, כי בעצם משרד הסעד לא טיפל עד עכשיו ביושבי המחנות, אלא זה היה תפקידה של הסוכנות היהודית. אינני יודע בתוקף איזו החלטה הוטל על משרד הסעד להיכנס לעבודה ברגע קריטי זה, אולם אנחנו בעצם איננו מוכנים לכך, למשימה גדולה ואחראית זו. אולם, אם הטילו עלינו, אנחנו, כמובן, נעשה את עבודתנו כמיטב יכולתנו. אינני יכול להבטיח לכם כי נצליח לבצע הכל, כי הזמן קצר והמלאכה מרובה מאוד; יש מחסור באנשים ובכלים לביצוע העבודות; אינני יודע אם צריפי הילדים יהיו מוכנים בזמן, אולם אנו נעשה את כל המאמצים.

במקרה שלא נוכל לבצע הכל, ברור שהכסף לא יוצא; אנו מגדירים כאן גם את הצרכים הגדדה מדויקת, ובמקרה שלא נוכל לבצע את כל העבודה, הכסף לא ינוצל. אולם, אנו מבקשים להעמיד לרשותנו לפחות את הטכונים האלה, כדי שנוכל לגשת לביצוע המשימה הגדולה והחשובה אשר הוטלה עלינו.

ד"ר יוטפסל:
בשעה שטר לבדו דיברו על המחנות, לא היתה כוונתו למחנות המוחזקים ע"י הסוכנות היהודית, אלא רק על תושבי המחנות שהפכו למעברות ומחנות עבודה.

אנו מחלקים את הילדים לשניים: ילדים בגיל הרך, עד גיל 5 וילדים בגיל 6-14; את הילדים בגיל הרך אי אפשר לפנות סן המחנות, איש לא יקבלם ואין הורים אשר ירצו להיפרד מבניהם בגיל זה. לשם כך הולכים ומוקמים הצריפים, אשר ישמשו כבתי תינוקות וכגני ילדים לילדים עד גיל 5. בזמן החורף החזק והגשמים יוכלו הילדים להישאר בצריפים האלה גם בלילות, אם כי תהיה שם צפיפות מרובה. אנו מניחים שכל ילד בגיל הרך יעלה לנו כ-8 ל"י, ולקחנו בחשבון את העבודה שלא יהיה זה טיפול משוכלל כמו בערים וכד, אלא יהיה שם סחצית ה"סטאף" הנהוג בטוסדות ילדים מטודרים. ארגוני הנשים מניחים, כי ילד בגיל זה עולה בין 14-19 ל"י, כמובן כשהטיפול הוא משוכלל.

לקחנו בחשבון שמספר הילדים המפונים יגיע ל-8,000. איש איננו יכול לוטר בודאות כי יהיה מקום לכל הילדים האלה במושבות, במשקים ובמשפחות פרטיות, אולם אנו מקווים שנוכל להגיע למספר זה, אולם אין כל הבטחה; גם ההגבלות שמשרד הבריאות הטיל עלינו, בקשר עם סחלת שיתוק הילדים מקשות עלינו. כשילדים פונו בשנה האחרונה שלמנו בעד כל ילד 6 ל"י, ואנו חושבים גם השנה לעשות כן. בשנה שעברה לא היתה כמעט משפחה שלא בזקקה לסכום הזה, כי בדרך כלל אין אלה המשפחות העשירות הלוקחות על עצמן את הטיפול בילדים המפונים, אלא משפחות שיש להן כבר כמה ילדים והן צריכות את הכסף. ברור שבסכום קטן זה אי אפשר לדאוג גם לצרכי מזון וגם ליתר ההוצאות, וכל משפחה מוסיפה סכום מסוים.

בשנה שעברה לקחו עליהן העיריות לסדר את הילדים בבתי-הספר; עיריית תל-אביב, למשל, קבלה את כל הילדים לבתי-הספר ולא היו קשיים מבחינה זו. גם הפעם הסכים מר רוקח לדאוג, עד כמה שיוכל, לילדים המפונים האלה שיקלטו בתל-אביב.

שני הטעמים האלה קשורים בתקופת החורף, ומסתכמים כאן יחד עם ההלבשה בסכום של - 543 אלף ל"י.

לא אדבר כאן על הסעד הכללי.

לקחנו בחשבון השתתפות של גורמים אחרים - 25%. איננו יכול לפרט מי הם הגורמים האחרים, אלה הם בחלק ההורים, בחלק ארגוני נשים, שבעצם כמעט כולם הגיעו כבר לקצה היכולת וכמעט אין באפשרותם לקבל הוצאות נוספות, ובחלק יכול להיות המועצות האזוריות או המקומיות, העוזרות במוסדות ילדים, עד כמה שהם בשטח שיפוטן.

זוהי הערכתנו ואני מניח שאין זו הערכה מופרזת.

הסכום של 550,000 ל"י אינו קשור בסכום של 240,000 ל"י, שלפני כמה חודשים היה דיון עליו, כי הוא היה מכוון למעברות וביחוד לסעד הכללי במעברות שלא היה קשור עם תקופת החורף וניתן רק בחלק קטן למוסדות ילדים.

אם אנו רוצים לדאוג לילדים, שלא תהיינה לנו קטסטרופות בחורף, אני מבקש לא לקשור את הסכום הזה עם ההקצבה הקודמת של 240,000 ל"י.

ש. דיין:

אני רוצה להעמיד את הדברים בפני הועדה, כפי שנראו כאשר דנו בהם בפעם הראשונה, ומה הן ההצעות עכשיו. בחודש יולי דנו על 75,000 נפש שעברו מהמחנות אל המעברות, מהמוכנות אל הממשלה. אז הציעה ועדת המשנה 240,000 ל"י ל-8 חודשים ל-75,000 נפש אלה, והשר הסכים אז, רק לימי הפגרה, לשלושה חודשים, להקציב 90,000 ל"י; הוא אמר שלאחר הפגרה ימשיכו לדון על כל הסכום.

היום מגיעה האוכלוסיה שעברה כן המחנות אל המעברות למספר של 124,000 נפש, מזה 17,640 ילדים.

לנעתי, עלינו קודם כל להחליט באופן רשמי על המשכת ההקצבה של 50,000 ל"י לחודש.

אנו במצאים ערב גשמים והדאגה רבה טאר לכולם, גם למבוגרים וגם לילדים, אולם לילדים עלינו לדאוג במיוחד.

המטפלים בדבר מחלקים את הילדים לשניים: ילדים בגיל הרך, שההורים לא יטכימו להיפרד מהם בשוט פנים וילדים בגיל 6-14 שיהיה צורך להסדיר אותם נתיים בישוב: במשקים, בערים ובמושבות: כל בית אב אשר יסכים לקבל אליו ילד ב-6 ל"י לחודש. הצעת החברים המטפלים בדבר היא, שנקח 8,000 ילדים ונעבירם לנתיים למשך ארבעה חודשי החורף. רוצים לעשות טאמץ, לפנות אל הישוב ולבקש ממנו שגם הוא יעשה ככל יכלתו למען קבל את הילדים האלה לחודשי החורף. יש, אמנם, אנשים אשר יגידו כי אינם רוצים לקבל את הכסף, אבל יש משפחות

אשר הסכום המינימלי הזה יעזור להם בהחזקת הילד.

הסכום המוצע כאן הוא, 798.000 ל"י; סכום זה אינו כולל את ה-240.000 ל"י שדברנו עליהם קודם לכן.

אם ארצה להביע את דעתי הייתי אומר שיש הכרח לספק את הסכום הזה. אנו הותיקים בארץ, כל תושב לעצמו והממשלה כולה, לא נוכל לשבת בבתינו בשקט בחדשי החורף, בשעה שאנו יודעים מהו המצב במעבדות, באהלים, בגשמים העזים והחזקים. כבר היום ישנם מקרי פות במחנות, אמנם לא בקשר עם הגשמים, האנשים באו חלופים ומצבם גרוע, בעוד שמצבנו, ב"ה, הוא אחר. אני מרגיש שלא נוכל לשבת בשקט, אם לא נוכל לספק להם את צרכיהם המינימליים. אני כשלעצמי, כפרט, תוסך בהצעה כולה, במאה אחוזים.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני גם כן מכיר את המצב ויודע מה הם הצרכים, אבל אנני חושב את השיטה הזו כבלתי ראויה לאנשים שיש להם הנהלת משק מסודרת. לו רצינו להשקיע עוד מיליון ל"י במעבדות, יכלנו לבנות אותן בצורה אחרת לגמרי; יכלנו לשלל את המעבדות בצורה כזו, שטענת הגשם לא היתה קיימת כלל.

אינני מבין מדוע צריך את הדבר הזה לתת כמתנה. אם אנו רוצים להשקיע עוד מיליון ל"י, ניתן לאבות המשפחה עוד יום עבודה, ירויחו את הכסף וישלמו בעד החזקת ילדיהם. האם אנו צריכים להחזיק את כל הילדים ולשלם בערם? מדוע זה? אם ההורים יהיו בעלי תעסוקה מלאה, נוציא את המיליון ל"י לשכר עבודה, ותמורת הכסף הזה נקח את הילדים תחת השגחתנו. אם נמשיך בדרך בה התחלנו, אנו ~~מזלזלים~~ עלולים להגיע בעוד כמה חדשים למצב אליו הגיעה הסוכנות היהודית, ומי יעזור לנו אז?

בתוך תקציב של בערך 40 מיליון ל"י (בלי דואר ובטל וכד'), קבענו 2 מיליון ל"י למשרד הסעד. עכשיו, כעבור שלושה חדשים מציעים להגדיל את הסכום ל-3 מיליון ל"י ובחשבון שנתי זה יגיע ל-4 מיליון ל"י. אינני מדבר עתה על דעת החברים והאוצר, אלא על משרדי הממשלה. עובדה היא שמשרד החינוך לא דרש אף פרוטה נוספת, כי הבין את המצב. אני מבין שהמשימה היא גדולה וחשובה, אבל לא זוהי הדרך לפתרונה. סעד הוא סעד, אבל איננו מטלא מקום של המפרנס ועלינו לזכור זאת. 8 ל"י לילד זה אולי מעט אבל אני גם מספק אם אפשר יהיה להוציא מן המחנות 8.000 ילד לתקופות אחרים. אני יודע שלפני שנה, כאשר הגשמים באו באופן פתאומי, היו אסונות וכל משפחה בישראל היתה סוכנה לקבל אליה ילד לתקופת החורף, לא השיגו מספר של 8.000 ילד. אנשים אלה אינם נפרדים כל כך מהר מילדיהם; אין זו רק שאלה חמרים אלא שאלה של אורח חיים וגם שאלה נפשיות. האם ההורים האלה יטכיתו להעביר את ילדיהם למשך ארבעה חדשים לבתי זרים לגמרי, עם מנהגים שונים וכו'? כל התכנית הזו היא יפה על הנזיר, אבל אינה מוצדקת במובן קונסטרוקטיבי, תקציבי ומשקי של המדינה ואינה בת-ביצוע. אינני אומר שלא צריך לעשות משהו, בסכום של 30.000 ל"י לחודש אפשר לעשות משהו, ויתכן גם שצריך להגדיל את הסכום לחדשי החורף, אבל לאלהגיע לסכום פנטסטי כזה.

אינני יודע מה יחס האוצר להערוות שלי; אינני דובר האוצר בעניין זה, אולי הם יותר רחמנים ממני, אבל מצאתי לחובתי להגיד מה שאמרתי.

פ. נפתלי: כאן ישנם שני דברים: על פרטי התכנית ומספר הילדים שאפשר או אי אפשר להוציא מהמחנות אינני יכול לתת תשובה, כי אינני בקי בדבריהם אלה; אולם, אני רואה את כל הקשיים שהיו"ר בציג בפנינו, אבל אינני רוצה שהעייכוב בעניין זה גהיה עיכוב כספי. אני חושב שהחשבון אותו עשה היו"ר בנוגע למיליון ל"י איננו נכון. אינני יודע אם היינו יכולים להגיע למצב ששני רצון אפילו לאחר השקעה של 4 מיליון ל"י; אין זה עניין כספי בלבד, כי אם גם עניין של בניה מהירה וכל הכרוך בה. אפשר להתוכח על הדרך בשנה הנאה, אבל בחורף זה, אם באשמתנו או לא אשמתנו, הגענו למצב כזה, שאנו מוכרחים להגיש סעד ליושבי המעבדות, ובצורה זו דוקא. לדעתי, זוהי חובה מסדרגה

ראשונה לדאוג למיניטום האפשרי. עלינו לחשוב על כך, שכל ההעברה מהמחנות למעברות באה בטשך השנה וזה נותן תוצאות. אני חושב שאינני חשוד באי-ראיית הקשיים של גרעון נוסף בתקציב, אני מעריך מאד את השאלות האלה, אבל בכל זאת צריכים לעשות חשבון של חשיבות הסעיפים השונים, ואני רואה את העזרה הזו כחשובה עד מאד.

אם ישאלו אותי על התוצאות הכספיות, אתן רק תשובה אחת, שהיא אולי תיאורטית: לפני שארצה לחסוך בסעיף זה, ישנם דברים אחרים שיכול אני לחסוך בהם. תשנמתי השניה יכולה להיות: תוספת הכנסה. בימים הקרובים נעמוד בפני השאלה, איך להוסיף כמה סיליונים להכנסת המדינה; עלינו לעשות חשבון שאנו עושים זאת, כדי לקיים את החובות הסוציאליים המינימליים האלה.

אני רואה זאת כענין דחוף מאד. אינני יכול לומר, כמו שעשה דיין, כי לאחר שנקציב את הסכום הזה יהיה מצפוני שקט, אבל עלינו לדאוג לפחות לצרכים המינימליים.

ג. רפטור:

יכול להיות שהממשלה או האוצר עושים דבר שאינו טוב כשהם מביאים לפנינו את ענין המעברות בסוף חודש אוקטובר 50. האוצר ידע שישנה בעיה מעברות; אנו בישיבה הקודמת החלטנו על הקצבת סכומים בערבות, בפיקוח ובהקצבה לענייני הקליטה, ואני, אשר מתיחס בהיוב לענין המעברות, ידעתי ויודע כי אם איננו עושים צעד קונסטרוקטיבי בזמן, התוצאות של צעדים בלתי קונסטרוקטיביים לאחר הזמן נותנות את אותותיהן. כל מה שדיבר כאן היו"ר על השקעה קונסטרוקטיבית היה נכון בהחלט, אבל אז לא היינו צריכים לרוץ על המעברות בסוף חודש אוקטובר, אלא ביוני, כאשר אפשר היה אפשר היה להספיק לבנות צריפים. שמעתי מיוספסל שאת הצריפים שצריך היה להקים במעברות גם כן לא הקימו לרגל חוסר חמרים ומינות אחרות. ובכן, הכוונה הטובה של הוצאה קונסטרוקטיבית היא רצויה, אבל בלתי קונסטרוקטיבית בשעה זו.

אני שולל שלילה מוחלטת את ההוצאות הבלתי קונסטרוקטיביות, אבל אין לי ברירה. אנו מוכרחים לקבל עכשיו את הדבר הבלתי קונסטרוקטיבי הזה, כי אם זה לא יהיה, הדבר יעלה כסף, חרפה תהיה, קשיים יהיו, הילדים יסבלו ולא תהיינה כל תוצאות טובות.

לכן, אני מוכרח לתמוך בהצעה.

אני טוכן לקבל כל גרעין פרודוקטיבי שישנו בדבריו של מר פנקס. כדי להגיע לתוצאות יעילות, אני מציע להטיל על 2-3 אנשים לבדוק את הדבר היטב ולהגיע למסקנות.

ד. רוקח:

אני דורש מהועדה יחס רציני לסעד ואומר: לא נזוז מפה עד שנחליט בענין זה. אינני מסכים להצעות על ועדות בירור וכד'; מתי יבררו את הדברים? הרי זה כבר כל כך מאוחר. ביוני צריך היה לברר את הדבר ולא עכשיו. אני אינני מסכים לשיטות הממשלה בנוגע לכל המסק שלה בכל השטחים, אבל לא אעשה פה בקורת על כך.

בענין החינוך והסעד לא התחשבה הממשלה אם איזו מציאות שהיא; הסכומים שהיא מקדישה לסעיפים הסוציאליים הם למטה מכל בקורת. אפילו את מצב הבריאות הגרוע אין להשוות עם מצב החינוך והסעד. היתה ביחס לסעיפים אלה גישה לגמרי "אוצרית" ולא מציאותית. אין כל התאמה בין סכום של שני מיליון ל"י ובין הצרכים המינימליים לסעד בתקופה זו של מעבר. סעד הוא דבר הקיים במדינות הרבה יותר מתקדמות מאשר ישראל, והסכום של שני מיליון ל"י אינו יכול לעזור בטאוטה; עלינו לזכור כי גם האוכלוסיה הותיקה דורשת סעד ועלינו לתיתו לה.

מצב תושבי המעברות הוא גרוע עד מאד. הדבר החשוב ביותר בעיני, הוא שאלת ההלבשה. אינני מסכים ששום פנים ואופן לסכום של 90,000 ל"י, כי הוא זעום ממש. איזו משפחה תסכים לקבל ילד בלי הלבשה? אפילו הילד יהיה חייב לבוא למשפחה עם זוג נעלים, עם מעט בגדים; ההלבשה צריכה להיות הסעיף הראשון. אני מציע 200,000 ל"י.

מצד שני, אני מציע להקטין את מספר הילדים המפונים ל-4,000. אני מקשר את שני הסעיפים האלה, של מספר ילדים קטן יותר לפניי ושל העלאת הסכום להלגשה; הסכום הכללי יישאר אותו סכום.

אשר להחזקת התינוקות, 8 ל"י לא ימפיקו כשום אופן. אני יודע כמה עולה החזקת תינוקות בעיר, 16-17 ל"י.

ברצוני לשאול את ועדת המשנה, מדוע לא מלאה את שאלתה של ועדת הכספים בנוגע לרשויות המקומיות? אנו מקבלים עכשיו לידנו את הסעד ביפו; ישנם ערבים זקנים, עניים וחלשים והם פשוט הולכים ורעבים. ההקצבה הניתנת לערביי יפו כולם היא כסף הכל: 150 ל"י לחדש, ואני פשוט מתבייש בכך, וכעת נתתי הוראה לתת פי שלוש.

אני מציע לאשר את הסכום שהוצע ע"י משרד הסעד. החלוקה בטעמיים הפנימיים יכולה להיות שונה, אבל הסכום חייב להיות מאושר - והיום.

ד. הורוביץ:
איש איננו טפקס בחומרת המצב, אבל לא תהיה זו הדרך הנכונה, אם נקבל פה באופן טיטוני תקציב המתחלק לשורה של פרטים. אם נעשה זאת, אנו עלולים להגיע לתוצאות עגומות מאד. דברנו עם שר האוצר על הדבר הזה, בטינו לברר את הסעיפים וישנם סכומים ידועים שאיננו כל כך בטוח את הם הנחוצים. דבר זה יורש בירור רציני של סעיף אחרי סעיף.

אנו תומכים בהצעתו של רפטור, על בחירת ועדת משנה שתבדוק את התקציב ותציע משהו על יסוד בירור ענייני ומפורט, כי בצורה אחרת לא נרחיק לכת.

אני רוצה לחזור לדברים שנגע בהם נפתלי, כי אם נחליט על הגדלה בזכור זאת כשנדון על מט מותרות, כי הדברים האלה משולכים. אם נחליט על הגדלה, עלינו למצוא מקור טמנו יוקח הכסף.

י. אפרתי:
אני חושב שישנה הזכות לרפטור לדבר על תוספות, כי יש לו הצעות על הגדלת התקציב הרגיל במליונים רבים, אבל לא לכולם הזכות הזו. איננו רגילים פה על תקציב כללי, כי אם על דבר מיוחד בטינו. ראיתי שאנשים שוכחים בכלל מה נעשה במשך החדשים האלה; הרי נעשתה עבודה עצומה, במקום שאנשים ישבו במחנות העבירו אותם למעברות והם מתקיימים בחלק גדול על עבודה. דבר זה סחייב, כמובן, גם עזרה סוציאלית. לא היינו צריכים לשכוח את המצב והיה עלינו לזכור כי נעשתה עבודה עצומה. אנו עומדים עכשיו בפני הצעה של עזרה טטוימת, טטוימת בהחלט.

איננו מקבל את ההצעה על ועדת משנה. לדעתי, ועדה אשר תשב יום או יומיים לא תוסיף דבר על הועדה שישבה ודנה על שאלה זו. אולם, אני חושב שהיו"ר צדק באסרו, כי אנשים אלה, יושבי המעברות, צריכים להשתתף בחלק ההוצאות להחזקת ילדיהם. לדעתי, צריך לקבוע סכום של 400-500 ל"י, כולל 240,000 ל"י שהקצבנו כבר ובזה לתת אפשרות למחלקה לעבוד. אין יכולת ואין גם צורך, לדעתי, להקציב יותר סכום זה.

א. בן-אליעזר:
הדבר האפייני ביותר ששמעתי על נושא זה היה בדבריו של מר לנדו, כי משרד הסעד בעצם איננו מוכן לביצוע המשימה הגדולה המוטלת עליו. מצד אחד מוזר הדבר ומצד שני אינו כה מוזר, כי זה דבר נורמלי במדינתנו. אני מבין שהדבר הוא כך, כי חשבו שתפקיד הסוכנות הוא לטפל בעניינים אלה והיא מצידה עשתה את הפעולה מאוחר מאד, כי תכנית מעברות וכפרי עבודה היא כבר בת שנתיים.

נדמה לי שהיינו צריכים פעם ולתמיד להגיע לידי מסקנה, שכך הענין לא יוכל להימשך, כך ממשלה אינה יכולה לפעול, הטוכנות אינה יכולה לפעול והמדינה אינה יכולה לקיים צרכים ראשוניים של תושביה.

אני מודה שכסף יכול בדרך כלל לפעול וליצור ולעזור, אולם גם אם נסכים להקצבה נוספת זו, לא נוכל לתקן את המצב הגרוע כל כך. היו"ר אמר שבמיליון ל"י אפשר היה לבנות את המעבדות בצורה משוכללת יותר, כך ששאלת הגשמים לא היתה קיימת. אני אומר שכדאי היה אפילו להקדיש 4 מיליון ל"י; הרי המעבדות הן דבר שימש גם להבא, את העליה אין חושבים להפסיק, ויש לחשוב גם על העתיד. במיליון ל"י אלה אפשר לפחות לבנות צריפים תקינים וטובים בשביל הילדים, כשי לא יסכלו בחורף. מדוע אין מקימים צריפים גדולים ומשכנים שם את העולים, כמו במחנות צבא? אני חושב שזוהי צורה יעילה הרבה יותר מאשר האהלים.

על כן, אני מצטרף לצער ולבקורת, על אשר הביאו דבר זה כה מאוחר. אני חושב שאפשר לחסוך עוד כסף בשנה זו ע"י פתרון רציונאלי; עוד ימצאו עצים לבנות צריפים רק לילדים, זה יהיה מקום בטוח והילדים לא יצטרכו לעזוב את הוריהם ולהישלח למשפחות זרות למשך ארבעה חודשים. צריפים אלה ישמשו אח"כ לכל עליה נוספת.

אני מציע בקורת מלאה על תכנית הסעד, ולהשתדל עד כמה שאפשר, בכסף שיוקצב, למצוא פתרון מעשי לבעיה חמורה זו.

א. חושי:
כולם דברו כאן על האיחוד בהנאת הענין. אולם, הענין אינו בדיוק כפי שתואר כאן. היה זכוה והממשלה היתה מוכנה לקבל על עצמה את העליה, ומשהו אחר מאיזו סיבה שהיא. אינני מצדיק את האיחודים, זה ברור. עלי לומר כי 10% מהאהלים בהם יושבים העולים אינם ראויים להיקרא בשם זה. הגשם הראשון כבר הוכיח שזה כאילו שהעולים יושבים בחוץ ללא גג לדאשם. הכרח לשנות דבר זה. הטוכנות היהודית שינתה את המעבדות בגליל המערבי ואנו מגיטים כעת בחיפה עד כמה שאפשר יותר נגרים לבנות צריפים.

יש צורך פעם אחת ולתמיד בהסדר יסודי. עלי לומר כי פה| בוועדת הכספים, אנו יושבים ומטליאים טלאים, ואסור לנו להמשיך כך; עלינו פעם אחת ולתמיד לסדר את הענין.

עדיין לא גמדנו עם העליה. עלי לציין כי לא רק שחסרה עבודה, אלא שחסרים גם פועלים. בחיפה חסרים עכשיו 4.000 פועלים.

אני בעד זה שהילדים לא יסבלו. אני מתנגד לכל ענין פיננסי הילדים. זה לא הצליח בשנה שעברה; משפחות רבות מאד היו מוכנות לקבל אז את הילדים, אולם ההורים לא הסכימו להיפרד מהם, ואינני מאשימם בכך, גם אני הייתי נוהג כמוהם לו הייתי במצבם.

אני מציע ש 2-3 אנשים יבדקו את הענין. אני מציע שהרשויות המקומיות והמועצות המקומיות והאזוריות תשתתפנה במחצית הסכום המוצא לטיפול בילדים. מדוע תהיינה פטורות? מאין תקחנה את הכסף? - מאותו מקור אשר ממנו תקח הממשלה - הגדלת המסים.

היו"ר ג.צ. פנקס:
אני חושב שאין דרך אחת מאשר בדיקה נוספת של ההצעה הזו. אני מבקש מועדת המשנה להביא ביום השני הבא את מסקנותיה למליאת הועדה. חברי הועדה יהיו: דיין, רוקח, בן-אליעזר, גניחובסקי, אפרתי ורפטור.

י. רוקח:
אני מציע לאשר סופית את ה-240.000 ל"י. אני מציע לאשר עכשיו 100.000 ל"י להלבשה.

אני מציע שועדת המשנה תדון גם על חלוקת
המעמסה.
טוב יהיה אם אנשי משרד הטעד יתחילו כבר

א. הרצפלד:

בהכנת הדברים.

לאחר הצבעה נדחתה הצעתו של י. רוקח.

אנו עוברים לענין החנוך.

היו"ר ד.צ. פנקס:

ב. כפטור:
בזמנו החליטה הכנסת שעל החנוך נדון במשותף
עם ועדת החנוך. גורי הודיע לנו, בישיבה בה
השתתף, כי הוא אינו בא כנציג הועדה כי אם כנציג הרשות הטקומית.
אני סבור שיש לקיים את החלטת הכנסת ולהזמין את נציגי ועדת החנוך
לישיבה משותפת.

היו"ר ד.צ. פנקס:
מה שהכנסת החליטה היה ביחס להוצאות הסותרות
למשרד החנוך עד ראשון לנובמבר. הגשת התקציב
לשנה כולה, בו אנו עוסקים כעת, הוא ענין ועדת הכספים וצריכה לבוא
בפני הכנסת.

אני מבקש מד"ר בן-יהודה לענות על השאלות שנשאל.

ד"ר בן-יהודה:
השאלה הראשונה היא, איזה אחוז מהוה הסכום של
מיליון וארבע מאות אלף ל"י בתקציב החנוך של
העירויות. לפי השערתי זה מהווה בין 12-25%. אני מדבר בעיקר על תקציב
החינוך בגני הילדים.

התשובה לשאלה השנייה היא, כי בתקציב כלול
סכום מסוים שיינתן כהשתתפות לרשויות הטקומיות, במקרה שילדים יעברו
לרשויות סקומיות כאלה.

אשר ליפן, אנחנו נשלם את מסכורת המורים
לכל שנת תשי"א. כאשר חישבנו את תקציב ילדי העולים, חישבנו את יפן
במאה אחוזים. במקומות ידועים אחרים הורדנו את האחוז. יש עכשיו בארץ
800 בתי-ספר; ביפן ישנם 11 בתי-ספר. על תל-אביב יפול עוד עול גדול.
החשלום הזה כלול בתוך תקציב לילדי העולים.

אשר לבקשת פירוט בתי-הספר לילדי עולים אין לי
היום, אבל אני מוכן להעבירו לחברי הועדה. אני יכול רק לומר כי ישנם
כ-200 בתי-ספר לילדי עולים.

השאלה הרביעית אינה מובנת לי. היא היתה:
מה פירוש הטלים: בהתאם לחוק חינוך חובה" ליד סעיפים שונים של מערכת
החינוך. זה בא היות והחוק מחייב אותנו לתת חנוך חובה חינם לכל
הכתות בגיל 5-6.

ברשות מי נמצאים הגנים האלה?

היו"ר ד.צ. פנקס:

אותם הגנים שאנו מחזיקים בהם, או שנצטרך לתמוך
בהם.

ד"ר בן-יהודה:

ובכן, זוהי תמיכה בגני ילדים.

היו"ר ד.צ. פנקס:

הרשות בידי הארגונים הפרטיים לסגור את גני
הילדים ולהטילם עלינו.

ד"ר בן-יהודה:

היו"ר ד.צ. פנקס: הרשות בידי כל גוף שאין לו גוף ואין לו מסיים וכו' לסגור את ספעליו.

החזקת כחה אחת של גני ילדים היא חובת הרשות המקומית ולא חובת הסדינע, כמו החזקת הכתות של בתי-הספר העממיים, ואינני יודע לשם מה באות כאן המלים: "לפי חוק חינוך חובה".

ד"ר בן-יהודה: כשאמרתי שישנה רשות לסגור, התכוונתי לארגוני הנשים המחזיקים בגני ילדים רבים וממשיכים להחזיקם. יש רשות לכל גוף פרטי להחזיק בגן-ילדים.

היו"ר ד.צ. פנקס: אם כן, עליכם לכתוב: הקצבות לרשויות מקומיות ולמוסדות נשים לגני-ילדים.

אשר לבתי ספר לילדי ערבים, האם יש בזה כבר השתתפות של רשויות מקומיות בכפרים ערביים, או המדובר הוא בהחזקה סלאה?

ד"ר בן-יהודה: התקציב הרשום כאן הוא בערך כ-15-20% פחות ממה שהחנוך הערבי צריך לעלות במלואו. כלומר, כבר בנינו על כך שבתי-ספר רבים יעברו לרשויות המקומיות. דבר זה עדיין לא אושר, אבל על כך בנינו. אם הדבר לא יקוים, הרי ישאר בתקציב חלל.

היו"ר ד.צ. פנקס: כאן כתוב שוב: "כולל ביצוע חוק לימוד חובה". אינני מבין לשם מה יש בזה צורך.

ד"ר בן-יהודה: שר החינוך והתרבות ביקש מאתנו להדגיש את המומנט של ביצוע חוק חובה בתקציב. הביצוע ניתן בשני טעיפים: בתקציב גני הילדים לשוב היהודי ובתקציב הערבי. בטקומות אחרים לא שינה החוק הרבה בתקציב.

אשר לשאלה, מה העקרון להשתתפות בתקציב בתי-הספק הטקצועיים לפי מטפר הלומדיום, עלי לומר כי התמיכות לבתי הספר המקצועיים ניתנות עד עכשיו בצירוד ובמכונות כלבד, לא בתקציב למשכורת המורים. זה נעשה סתוך התחשבות בגודל בתי-הספר, אבל לא בדיוק לפי מספר התלמידים.

בשאלתי: מה תהיה התוספת בתקציב, אם יגדילו את התמיכה לתל-אביב כדי 50%, ועלי לומר כי אם יוסיפו לתל-אביב כלבד הרי הדבר ידרוש תוספת של 150-175 אלף ל"י, אבל אם כך, אין כל סיבה מדוע לא יוסיפו לרמת-גן, חיפה ונתניה עד כדי 50%. כיצד יתכן שאלה תקבלנה 50% ומקומות כמו ראשון לציון, פתח-תקוה ואחרות, תקבלנה רק 42%? ואם להעלות לכולם, תגיע התוספת ל-400-500 אלף ל"י. על העלאה בירושלים אינני מדבר היות והיא מקבלת כבר 80%.

מה גורל התמיכה לילדי הגן בגיל 4, והאם סתכונים לתת תמיכה זו להבא; על זה אני יכול לומר, כי בתקציב שמציע משרד החינוך והתרבות אין אף פרוטה לתמיכה בגני ילדים בגיל 4. הודעתי על כך עוד קודם לכן. אין פירוש הדבר שמשרד החינוך מגיש זאת בשמחה; להיפך, אנו חושבים זאת לעוול, אבל לפי החלטת הכנסת על גבולות התקציב, לא טעאנו כל אפשרות להכניס גם תמיכה לילדים בגיל 4.

על השאלה אם התקציב לרשויות המקומיות מביא בחשבון גם כתות הסתוספות בסרוצת השנה אענה, כי בדרך כלל כן. אנו נוהגים כך: פעמיים בשנה, בראשיתה ובאמצעיתה אנו עורכים ספקד ורואים אם נתוספו ילדים. איננו נענים לכל הודעה על תוספת שמישהו מוטר לנו כאמצע החודש, מלבד דבר אחד שזמנו כל יום והוא, אם מספר הילדים בכתה מגיע למקסימום -נכיתות א'-ב' - 50 ומ-ג' והלאה - 55 תלמידים. במקרה זה מחלקים את הכתה לשנים מיד עם נוא ההודעה על כך. התקציב בדרך כלל

איננו מופתע ע"י כך, כי השנויים האלה אינם גדולים, מלבד אם יהיו שנויים ספתיים בעליהם. את התקציב בנינו על יסוד העליה המסוערת, לפי ההודעות הממשלתיות והמספרים שקבלנו מהלשכה הרשמית לסטטיסטיקה.

שאלו בכמה היה הדבר מעמיס על תקציב המדינה, אילו השתתפה ב-25% בהוצאות הציוד והריהוט של בתי-ספר יהודיים מלבד בתי הספר לילדי עולים, אשר אותם היא מצידת בעצמה. על זה קשה מאד לענות. צריך לחשב את הדבר בזהירות, כמה עולה ציוד כמה כתות חדשות ובתי-ספר חדשים יהיו. על כן, אני פוחד מאד לנקוב בטספר, שפא אתבדה. אנו מצויים את בתי הספר שלנו, אבל אינני רוצה להביא זאת לדוגמה, כי אנו נותנים רק מעט יותר טאפט.

א.פ. גניחובסקי: היות ושר החנוך והתרבות הודיע בכנסת שמינה שופט עליון אשר ישפל בכל עניני העברות של ילדים, אני רטצה לדעת מה שמו, היכן הוא גר ושתי התחיל לכהן.

בקשתי סטטיסטיקה בקשר עם ~~השערה~~ בתי הספר במעברות, טספרם, הזרמים, והבעות הרצון של ההורים לחינוך ילדיהם באותו כוון בו הם רוצים.

הי"ר ד.צ. פונקט: הכנסת החליטה שחינוך ילדי העולים במחנות הוא על חשבון תקציב המדינה בלבד. אני רוצה לדעת בכמה אחוזים קיטה המדינה את חוק הליטוד החובה במחנות העולים בשנה הקודמת, כלומר, כמה מכל מאה ילדים קבלו חינוך.

ד"ר בן-יהודה: אשר לשופט העליון, אני יכול רק להעביר את השאלה לשר החינוך והתרבות והוא ודאי יענה. לי אין מה לענות בענין זה.

מה שנוגע לסטטיסטיקה של המחנות והמעברות, ברגע זה אינני יכול לתת אותה. רק לפני שבוע נתמנה אדם שיטפל ביחס למעברות, מר בוכנר, כי חכינו להחלטה של ועדת השרים. אגף החינוך אינו חפשי לפעול בשטח זה. ועדת השרים החליטה רק לפני זמן מה על דרך החינוך במעברות, ואז היה צורך לחפש את האדם המתאים, והוא נתמנה רק לפני שבוע. הוא מתחיל כבר בעבודה.

אשר לאחוז, אני שמח להודיע כי לפי הסטטיסטיקה שהמציא לנו ד"ר אורבך למדו במחנות בקיץ קרוב ל-60% מילדי המחנות, לפי חוק חינוך חובה. הטיבה מדוע לא בוצעה התכנית במאה אחוזים היא חוסר בנינים. ברוב הבנינים למדו בשלוש כסדרות. אמנם היה גם מחסור מה במורים, אולם בגלל מחסור במורים לא התעכב אף בית ספר אחד.

י. רוקח: באוגוסט 1950 החליטה הכנסת, בקשר עם התקציב הפיתוח, על סכום של 750 אלף ל"י לבניני בתי-ספר וגני ילדים. עברו שלושה חדשים ולא נעשה דבר.

מה עושה מחלקת החינוך, בכדי לאפשר למקומות אשר קבלו הלוואות, זכות עדיפות לחמרי בנין? אני מדבר כאן גם בשם חבר הפועצות, שההנהלה שם בקשה ממני להעביר את השאלה הזו הנה.

ד"ר בן-יהודה: שאלת הבנינים אינה קשורה לשאלת התקציב אותה אנו מעמידים עכשיו בפני הועדה, אבל היא נשאלה גם בישיבה שעברה ושר האוצר בעצמו השיב על כך. אני ספרתי אז כי מחזור שני של 250,000 ל"י הועבר כבר, גם דרך משרד החינוך וגם דרך האוצר והסכומים האלה כבר ניתנים. סכום שני של 500,000 ל"י לא הגיע אלינו. זגני מסר כי מעבדים כבר את הרשימה. אלי לא הגיעה עדיין פל רשימה שלישית, שהאוצר ביקש מאתנו להמליץ עליה.

היו"ר ד.צ. פנקס:
אני אבדוק את הפרטיכלים של הכנסת ושל הועדה, מהישיבות בהן דנו על תקציב הפיתוח, ואז נוכל לדעת בבירור את המצב ואת ההחלטות.

א.מ. בניחובסקי: מה הן 65.000 ל"י בשביל מוסדות תרבות?

מר אברן:
הקצבות הן כולקמן: "הבימה" - 8.000 ל"י; האופירה הישראלית - 4.000 ל"י; התזמורת הפילהרמונית - 7.000 ל"י; משכן האמנות בעין-חרוד - 1.000 ל"י; מוזיאון תל-אביב - 1.000 ל"י; אגודת הסופרים - 3.000 ל"י; תיאטרון "אהל" - 4.000 ל"י; התיאטרון הקאמרי - 2.000 ל"י; מוזיאון בצלאל - 3150 ל"י; אגודת הצירים והפסלים, להנשרת ביתני התערוכות - 1.000 ל"י; המכון לחקר הגולה והצלת ארכיון יהודי אירופה - 2.000 ל"י; הקמת מוזיאון בליצנשטיין בצפת - 3.000 ל"י; מוזיאון "מרד הגיטאות" - 1.000 ל"י; בית גועון בצפת - 1.500 ל"י; בית טוקולוב - 1750 ל"י. לאחר כל זאת, נשארת רזרבה של בערך 15.000 ל"י. כל הסכומים האלה עדיין אינם סופיים.

היו"ר ד.צ. פנקס:
אני מצטער שטר הוהוביץ איננו כאן, אבל אני סומך על מר זגבי שימסור לו את ההערות הנוגעות לאוצר, אשר תשמענה כאן.

אינני רוצה להיכנס לפרטים, אם כי אולי במרוצת הזמן תהיינה לי עוד הערות על הפרטים. אני רוצה לדבר על שאלה אחת, הנוגעת לנו כועדת כספים, בקשר להקצבות ותמיכות אשר הממשלה, כמסד מרכזי נותנת לרשויות המקומיות כמוסדות מקומיים.

לדעתי, לא טוב שבעניני חינוך מחליט משרד החינוך והתרבות על פי הצעת מועצת החינוך וועדת הקצבות על אחוז מסוים שמשרד החינוך מפריש מתקציבו למשכורת ההוראה במקומות השונים. בישובים די מסודרים מהווה משכורת המורים דק שליש מהוצאות החינוך. אני מבין שכיום אין דרך אחרת מאשר להתבסס על משכורת המורים ואת כל היתר לראות טראש על אחריות הרשות המקומית, מלבד בשביל עולים שטרם יושבים ברשויות מקומיות מסודרות, אבל אני חושב שהחלוקה לדרגות שונות, מ-30% עד 80% אינה צריכה להיעשות ע"י משרד החינוך, כי אין לו כל הנתונים להחלטה, מי צריך לקבל אחוז זה ומי אחוז אחר. משום כך, יש לתת תשומת לב לרעיון, שמשרד החינוך יתן הקצבתו עפ"י מכסה אחת לכל בתי הספר הנתמכים. אפשר להחליט, למשל, על השתתפות של 50%; אני מבין שלא כל המקומות שווים, אבל אז יכול לבוא התיקון, בהתאם למצב השונה של המקומות. אני חושב שמשרד הפנים הוא המוכחה בענין זה. אני הייתי מוציא את משרד החינוך מכל דיון בענין זה.

אינני מרשה לעצמי לדבר על מקומות שונים, כי אינני מכיר אותם, אבל אני רוצה לדבר על מקום אחד בהשוואה למקומות אחרים הנמצאים באותה דרגה ומקבלים אותה השתתפות; המקום הוא - אפקים. הוא מקבל 67,5%; יבנאל וחולתה, שהם הרבה יותר קבצנים ואין להם תעשיות מקבלים אותו האחוז. אני אומר, כי עצם הדבר הזה מראה לי שאין לסמוך על משרד החינוך או על מועצת החינוך בקביעת הענינים האלה. זוהי אחת הטעויות הבולטות שנעשו. משום כך רצוי, לדעתי, שמשרד החינוך יוצא מזה, לכל מקום ינתנו 50% ואח"כ יבוא תיקון, בהתאם למצב.

כל השיטה הנהוגה כעת היא נפסדת, ואני מציע לחבריים, שאם לא נצליח לעשות זאת השנה, אפשר ללכת בדרך שהצעתי בשנה האבה, כטובן, אם רעיוני תקבל ע"י החבריים. זה יצריך, לדעתי, כמיליון וחמש מאות אלף ל"י. אני רוצה לרכז את פיקוח הממשלה וע"י כך לחתור לצדק יותר מוחלט מזה הקיים עכשיו.

אני רוצה לוטר שתקציב החינוך, כפי שהוגש לנו עכשיו, הוא אחד הגורמים להרס הכלכלי של המדינה; הגדלת משכורת המורים כפי שהוחלט עליה, חותרת תחת קיומה של המדינה, תחת קיומו של המטבע ~~החדש~~ שלנו ואלה שעשו זאת, עשו שגיאה פאטאלית במובן משקי. אינני יודע כרגע, אם נבדקה השאלה, אם הסכום הזה של המשכורת, כפי שהוחלט עליו, הוא מוצדק או לא, אבל לי יש רושם שאם נעשה השוואה כמה מקבל מורה מתחיל, כשהוא יוצא את בית הספון בשווייץ, למשל, וכמה אנו משלמים למורה כזה, הרי צריך להוריד את הקורס של הלירה בשווייץ ל-3,5 במקום 4,5, כי לדבריה האלה ישנן תוצאות על הקורס של הלירה הישראלית בחו"ל. לאוצר ישנו תירוץ יפה על כל הדבר הזה: ספקולנטים, ספטרים, מבריחים, וכולם אשמים באיבוד כוח הקניה של המטבע שלנו, רק לא האוצר; אני אומר שהאשם העיקרי בכל התוצאות האינפלציוניות ובאינפלציה ובכל הקשור בהן שהקורס יורד, אנשים לא באים ואין סחורות הרי זו המדיניות הכספית. אינני שונא פועלים, אינני שונא מורים ואני רוצה שלכולם יהיה בכבוד לאכל, אבל ההחלטה על הוטפה של סכום כה גדול למשכורת המורים והגננות היא קטלנית מטש.

אני חוזר ומדגיש, שעלינו לחזור בנו עוד היום. אני מבין שאין זה יכול להיות כבר לגבי המורים, אבל הדבר לא התחיל בבעית המורים, אלא ששעה שהוחלט במוסד טטוים, כי אי אפשר יותר להוריד את האינזוכס ומוכרחים להתחיל להעלות את המשכורות. אני חושב זאת למקור כל האטונות המשקיים שלנו.

אולם אם הממשלה החליטה על כך, על אחריותה, יש לי הרושם שאני יכול לוטר בכל ההצדקה המוסרית: את החלטת, ממשלה - תשלמי! אל תשילי את העוכס על הרשויות המקומיות. אינני אוטר זאת כדעה סופית, אלא כתגובה ראשונה על המצב, כפי שאני רואה אותו.

אני מסתפק בשתי הערות כלליות אלה בפתיחת הדיון; על הפרטים עוד נדון, אבל אלה הן שתי השאלות היסודיות שלועתי עלינו להחליט בהן ולקבוע מהי דעתנו.

י. רוקח:
אני חייב לציין בראשית דברי, כי שאלת החינוך בשבילי ובשביל הרבה יותר חשובה מפילוסוף טאלוט כלכליות. זוהי השאלה הנפשית הגדולה ביותר, ואני חושב שאחד הפגמים הגדולים שקרו לחינוך הוא, שאין כל מוסד משותף בין הממשלה ובין הרשויות המקומיות. זה מביא הפסד כספיים, ליהסטים בלתי תקינים ואי סיזור עניינים חשובים.

נדחמתי לשמוע מד"ר בן-יהודה שהיחס בין הוצאות העיריות בחינוך הובה ובין הממשלה הוא ט-12% עד 15%. נדמה לי שאבון מסר לנו אחוז גבוה יותר בישיבה אחרת, אולם אפילו אם האחוז הוא כזה, הרי זה נותן תמונה איומה על המצב, ששלטונות מקומיים בוחנים 80-85% בממוצע, והשלטון המרכזי, אשר בידו טס הכנסה, טס מותרות וכל המכשירים הכספיים הגדולים אטר אינם בידי הרשויות המקומיות ששתתף רק ב-12% של תקציב החינוך. אני חייב לציין, כי הרשויות המקומיות לא תוכלנה בשום פנים לשאת בעול הזה. אנחנו מבקשים לקחת השנה את ההפרש הזה של תוספת משכורת למורים. זה ענין של 500.000 ל"י, יחד עם הגננות.

אינני רוצה להיכנס פה בוכוח על מה שהיו"ר קבע על משכורת המורים, אבל נכון הוא הדבר שעכשיו פונים סוגים שונים של עובדים בבקשה להעלאת משכורתם ומסחמכים על העלאת משכורתם של המורים.

אני מצטרף לדעתו של היו"ר בנוגע לתשלום אחיד לפי מספר הילדים, ואח"כ יבואו תיקונים. אני מציע כבר השנה ללכת לפי קו זה. אני מבקש לקבל את ההחלטה שהמינימום יהיה 50%.

אינני מבין את הטבריו של ד"ר בן-יהודה על כך שרק באמצע השנה עושים הישובים בנוגע לילדים נוספים. אם בטפטמבר, אוקטובר והלאה עד מרץ יפתחו כיתות, הם לא יעשו דבר עד אפריל. אני מודיע לכם שנתל-אביג נרשמים כמעט כל יום 100 - 60 ילד לבתי הספר; אני מבקש שבכל פעם שתיפתח כיתה חדשה, יתחיל החשבון מאותו יום.

אני מתנגד בכל תוקף להפסקת התמיכה לילדים בגיל 4. זה אומר סמך לזרוק המון ילדים החוצה, כי אלה הם בעיקר ילדים להורים אשר צריכים ללכת לעבודה.

אני דורש להקציב סכום לא גדול, אבל לפחות לפי מספר הילדים, לבתי הספר המקצועיים. מדברים בארץ כל כך הרבה על לימוד מקצוע, נושאים ומדברים, אך אין רוצים לעזור. אני רואה את בתי הספק המקצועיים כדבר חשוב ביותר במדינתנו, ויש הכרח לעזור להם. אני מבקש להקציב, אפילו באופן סמלי 20 ל"י לילד למשך שנה.

אני דורש השתתפות של לפחות 50,000 ל"י בצידוד וריהוט. אנו כה עניים בצידוד וריהוט בבתי הספר שאין לתאר.

אני חושב שהצעותי אינן סוגזמות; אני טובר על המקומות בהם ישנה שותפות בין הממשלה והעירייה; השותפות צריכה להתבטא בכל דבר, במעט או בהרבה, אבל צריכה להיות כנה וכל אחד צריך לשאת בעול כטירת יכלתו.

א. גרנות:

לא הייתי מעורר כל שאלות אילו היו שלנו לא היה מעורר את שתי השאלות שעליהן דיבר. אני שותף לספקותיו, אולם אני שואל את עצמי: היכן הייתם קודם לכן? אתם זוכרים ודאי איך ניהלתי את המלחמה האוטללה שלי נגד התקציב הגדול והסנופח שלנו, והיו"ר שלנו דיבר והוכיח שבכלל אין כל ניפוח והכל בסדר. רבות! אז לא היה טוב ועכשיו לא טוב; אם היו"ר אמר מה שאמר בענין הצרכות, ואני תוסך בדבריו, הייב אני לשאול אותו: היכן היית קודם לכן?

אני חוזר ומציע את השאלה אותה הצעתי לפני מספר חודשים, שנעורר את בעית המשכורות, כי בטורים הענין עדיין לא נגמר. הטהנדסים מעוררים עכשיו על פשכרתם ובעלי מקצוע אחרים, ובכל יום נוספות דרישות. אני מציע שהיו"ר שלנו יעורר את השאלה זו, בשם הועדה. אולם, אני מאד מסופק אם ביכלתנו עכשיו לעשות משהו ביחס למשכורת המורים, כי זהו דבר שכבר הוחלט עליו ע"י הממשלה. אולם, מזה אין נובע שעלינו להמשיך את המצב כפי שהוא.

נגד

האם יכול אנו לומר משהו על בתי-ספר מקצועיים? - לא ולא; אני חושב שזהו המפעל החשוב ביותר עתה בישראל, ולמרות מחשבותי זו אינני רואה דרך להקציב לו הקצבות. עלינו לשאול את עצמנו: עד איזה גבול אנחנו יכולים להמשיך? כל דבר שאפשר לקצץ, אנו סוכרחים לקצץ ולצמצם. אינני יכול עכשיו לגלגל את השעון בהזדה בנוגע לחוק חינוך החובה, אבל איננו סוכרחים להמשיך בדרך נטויה זו. אני מזהיר נגד הרצון להרחיב; אני דורש צמצום וצמצום אכזרי. אם היו"ר שלנו יוכל לתקן את ענין המורים - תבוא עליו ברכה, אבל אני בטוח שלא יוכל לעשות זאת. אבל על דברים נוספים אני אומר: לא! אם אין מראים לנו מקור כספי נוסף, אסור לנו להרחיב כל סעיף, ואפילו יהא זה חשוב ביותר.

יש לברר את היחסים בין הממשלה והעיריות, כי פעמיים על הרשויות המקומיות נטל שספק אם הן תוכלנה לעמוד בו. אולם, אין לנו גט רשות עכשיו, דרך אגב, להגדיל את המעמטה המוטלת על הממשלה.

היו"ר ד.צ. פנקס:

ביום רביעי של השבוע הבא נצטרך להביא את תקציב החינוך לכנסת. לכן, נצטרך ביום שני הבא להקדיש את כל הבקר לדיון על תקציב החינוך.

עלינו לקבוע סדרה של ועדות משנה. היום אה"צ אציע לכם את הועדות.

אני רוצה להביא לתשומת לבכם ענין מסוים שיהיה עלינו לעמוד עליו בשבוע הבא. הדון ח של מבקר המדינה צריך היה להיות טובן ומוגש עד ראשון לאוקטובר, אולם הוא כתב לי כי המשרדים לא הגישו לו את הדו"חיים ולכן התעכב הדו"ח שלו. אני אינני חושב שהוא צודק, אולם על כך גדון יחד. אני, כשלעצמי, חייב לומר כי אני מאוכזב מעמדתו, הוא אשר צריך היה לשמש סמל הדיקנות בשטירה על החוקים. הישיבה הבאה תתקיים ביום שני הבא.